

23/03/2026

Προκόπιος Παυλόπουλος : “Η πολεμική ιδιοφυΐα του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη: Τριπολιτσά - Δερβενάκια”

/ Γνώμες

Σε ομιλία του στο Άργος, στο πλαίσιο της εκδήλωσης με τίτλο: “Το Άργος στην Επανάσταση του 1821: συμβολή στην Παλιγγενεσία και ο ρόλος του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη” που οργάνωσε το Λύκειο Ελληνίδων Άργους για τον εορτασμό της Εθνικής Επετείου της 25ης Μαρτίου 1821, ο πρώην Πρόεδρος της Δημοκρατίας, Ακαδημαϊκός και Επίτιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Προκόπιος Παυλόπουλος ανέπτυξε το θέμα: “Η πολεμική ιδιοφυΐα του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη: Τριπολιτσά-Δερβενάκια” και επισήμανε, μεταξύ άλλων, και τα εξής:

“Πρόλογος

Διακόσια, και πλέον, χρόνια από την έκρηξη της Επανάστασης του 1821 η Ιστορία έχει εκδώσει την αμετάκλητη ετυμηγορία της για την ανυπέρβλητη Εθνική συνεισφορά του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, του θρυλικού «Γέρου του Μοριά». Δοθέντος ότι ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης έβαλε ανεξίτηλη την σφραγίδα του στην ευόδωση της Εθνεγερσίας, με κορυφαίες στιγμές την Άλωση της Τριπολιτσάς και την Μάχη στα Δερβενάκια. Πραγματικά η ιστορική αποτίμηση των γεγονότων της πορείας της Επανάστασης του 1821 καταλήγει, και μάλιστα με αμάχητα, επίσης ιστορικά, τεκμήρια στο ότι η οριστική ευόδωση της Εθνεγερσίας οφείλει τα μέγιστα στον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη. Η διαπίστωση αυτή ουδόλως μειώνει την πολύπλευρη συμβολή όλων των άλλων μεγάλων Αγωνιστών και Συμπολεμιστών του στον αγώνα για την Ελευθερία και για την Εθνική Ανεξαρτησία. Κάθε άλλο. Όμως, και κατά γενική πλέον ομολογία, δίχως την στρατιωτική-πολεμική ιδιοφυΐα του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη ο αγώνας αυτός μάλλον δεν θα είχε την κατάληξη εκείνη, η οποία θεμελίωσε την πιο στέρεη αντηρίδα για την ίδρυση του Νεότερου Ελληνικού Κράτους. Την στρατιωτική-πολεμική ιδιοφυΐα του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη συνέθεταν ιδίως οι σπάνιες ικανότητές του να συνδυάζει, κατά τις περιστάσεις, τις μεθόδους αφενός της πολιορκίας του αντιπάλου, κυρίως όταν ο τόπος και ο χρόνος του έδιναν τα αντίστοιχα περιθώρια οργάνωσης και εκτέλεσής της. Και, αφετέρου, του κλεφτοπολέμου, κυρίως όταν επρόκειτο να αντιμετωπίσει πολύ ανώτερα, αριθμητικώς και σε ό,τι αφορά τον εξοπλισμό τους, στρατεύματα σε ανοιχτό πεδίο. Η πρώτη από τις ως άνω μεθόδους του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη σημάδεψε ιστορικά την Άλωση της Τριπολιτσάς, αν και κατ' ακρίβεια θα έπρεπε να γίνεται λόγος μάλλον για την Απελευθέρωση της Τριπολιτσάς. Και η δεύτερη -οπωσδήποτε όμως κατά μεγάλο μέρος σε συνάρτηση με την πρώτη, όπως θα διευκρινισθεί στην συνέχεια- ήταν εκείνη η οποία έκρινε την νικηφόρα έκβαση της Μάχης στα Δερβενάκια.

I. Η Άλωση-Απελευθέρωση της Τριπολιτσάς

Πριν από κάθε άλλη σχετική αναφορά πρέπει να επισημανθεί ότι το μέγιστο μέρος της επιτυχίας της επιχείρησης Άλωσης της Τριπολιτσάς ανήκει, δικαιωματικώς, στον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη. Η Ιστορία αναδεικνύει ότι ο «Γέρος του Μοριά» συνέλαβε, σχεδίασε και έκανε πράξη το στρατήγημα αυτό στηριζόμενος στην, οιονείνορατική, αντίληψη ότι μόνον η πτώση και κατάληψη της τότε «Πρωτεύουσας της Πελοποννήσου», της Τριπολιτσάς, θα μπορούσε να βάλει τις βαθιές ρίζες, τις οποίες είχε απόλυτη ανάγκη η Επανάσταση του 1821 για να ευδοκιμήσει.

A. Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης είχε πλήρη επίγνωση ότι η Τριπολιτσά, ως το ουσιαστικό διοικητικό, στρατιωτικό και οικονομικό κέντρο της Πελοποννήσου, έπρεπε οπωσδήποτε, για λόγους συμβολισμών αλλά πρωτίστως για λόγους ουσίας, να πέσει στα χέρια των αγωνιζόμενων Ελλήνων. Έτσι ώστε η Εθνεγερσία να αποκτήσει παμπελοποννησιακή εμβέλεια και, με τον τρόπο αυτό, να συντηρήσει άσβεστη την προσδοκία και την προοπτική επικράτησής της σε ολόκληρη την Πελοπόννησο αλλά και περαιτέρω επέκτασής της, με την προτεραιότητα να γέρνει προς την περιοχή της Ρούμελης.

1. Το ότι το στρατήγημα με κεντρικό στόχο την κατάληψη και την απελευθέρωση της Τριπολιτσάς ανήκει, ουσιαστικώς καθ' ολοκληρία, στον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη προκύπτει ιστορικώς εκ του ότι άλλοι Οπλαρχηγοί Αγωνιστές δεν διέθεταν, παρά την αδιαμφισβήτητη στρατιωτική εμπειρία και γενναιότητά τους, τις ίδιες μεγάλες δυνατότητες ανάλογου πολεμικού σχεδιασμού. Και πρότειναν την διεξαγωγή τοπικών μαχών για την κατάληψη επιμέρους, διάσπαρτων, στρατηγικών σημείων και μικρών οικισμών, θεωρώντας ότι έτσι θα ήταν δυνατό ο αγώνας της Εθνεγερσίας να καταγάγει εύκολες νίκες.

2. Είναι όμως προφανές ότι αν ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης είχε υιοθετήσει τις απόψεις τους, η Επανάσταση του 1821 θα διέτρεχε τον κίνδυνο να εκφυλισθεί αγωνιστικώς, μέσα από τοπικές συμπλοκές σημαντικού κόστους σε ανθρώπινες ζωές και μικρής, έως σχεδόν μηδενικής, στρατηγικής ωφέλειας. Ενώ, ταυτοχρόνως, οι οθωμανοί θα είχαν όλο τον χρόνο να οχυρωθούν ακόμη πιο αποτελεσματικά μέσα στην Τριπολιτσά, όταν μάλιστα κρατούσαν εκεί σε ομηρία εκτός από τον υπόλοιπο πληθυσμό και μεγάλο αριθμό Ελλήνων Προκρίτων της ευρύτερης περιοχής.

Β. Την στρατιωτική-πολεμική ιδιοφυΐα του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη κατέδειξε, πέραν της προαναφερόμενης κατανόησης της στρατηγικής σημασίας της Τριπολιτσάς, και ο τρόπος με τον οποίο οργάνωσε τον αποκλεισμό της και, εν τέλει, την μάχη για την κατάληψή της.

1. Επιλέγοντας -μεθοδικώς, και με στόχο την περικύκλωση και τον αποκλεισμό της Τριπολιτσάς από οιαδήποτε επικοινωνία, ικανή να της διασφαλίσει την στρατιωτική ενίσχυση και τον κάθε είδους ανεφοδιασμό- συγκεκριμένες περιοχές, ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης καθοδήγησε τους αγωνιζόμενους Έλληνες σε τοπικές μάχες, εντεταγμένες όμως σε έναν ευρύτερο, κατά τα προεκτεθέντα, σχεδιασμό. Μάχες που ήταν εξαιρετικά πιθανό ότι θα είχαν νικηφόρα κατάληξη, και δη με μικρό κόστος σε ανθρώπινες απώλειες. Πρώτα ήλθε η νίκη στο Λεβίδι, την 14η Απριλίου, για να ακολουθήσουν οι διαδοχικές νίκες στο Βαλτέτσι, μεταξύ 12ης και 13ης Μαΐου και στα Βέρβена και στα Δολιανά, την 18η Μαΐου. Τέλος η «Μάχη της Γράνας», όπως έμεινε γνωστή στην Ιστορία της Εθνεγερσίας, υπήρξε το αποκορύφωμα του όλου στρατηγήματος του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη για την Άλωση της Τριπολιτσάς. Η «Γράνα» δεν ήταν μία προϋπάρχουσα τοποθεσία στην περιοχή, αλλά ένα χαράκωμα συνολικού μήκους 700 μ., περίπου, το οποίο υπό την επίβλεψη του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη έσκαψαν περί την Τριπολιτσά αγωνιστές και ντόπιοι κάτοικοι εκτός της Πόλης. Όταν, μέσα σε ελάχιστο χρόνο και παρά τις επιθέσεις των οθωμανών, η «Γράνα» ολοκληρώθηκε και ήταν πλήρως επιχειρησιακή, τον Αύγουστο του 1821, είχε ταυτοχρόνως ολοκληρωθεί και ο ασφυκτικός αποκλεισμός της Τριπολιτσάς. Η πτώση της ήταν πλέον προδιαγεγραμμένη.

2. Το πρωινό της 23ης Σεπτεμβρίου του 1821, πάντοτε υπό την καθοδήγηση του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη -καίτοι ορισμένες, άστοχες και υπερβολικές, επιθετικές ενέργειες των πολιορκητών επιχειρήθηκαν πέρα και έξω από τις εντολές του και ήταν εντελώς ξένες προς την αυθεντικώς γενναία στρατιωτική και πολεμική του νοοτροπία- η Τριπολιτσά καταλήφθηκε και απελευθερώθηκε. Και μετέπειτα, σχεδόν έως το τέλος της Εθνεγερσίας, υπήρξε το στρατηγείο του Αγώνα για ολόκληρη την Πελοπόννησο, και όχι μόνο. Τέσσερα ήταν τα επιμέρους στρατιωτικά σώματα των πολιορκητών της Τριπολιτσάς. Το πολυπληθέστερο, αριθμώντας περίπου 2.500 άνδρες, τελούσε υπό την ηγεσία του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη. Ενώ τα τρία άλλα τελούσαν, αντιστοίχως, υπό την ηγεσία των Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη, Χρήστου-Αναγνώστη Παπαγεωργίου-Αναγνωσταρά και Παναγιώτη Γιατράκου.

3. Και ακόμη τούτο ως προς το μοναδικό ηγετικό πρότυπο του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη: Ο «Γέρος του Μοριά» είχε, αμέσως και δίχως ίχνος μεμψιμοιρίας, αποδεχθεί το εγχείρημα της κατάληψης και της απελευθέρωσης της Τριπολιτσάς

να τεθεί υπό την υπέρτατη ηγεσία του Δημητρίου Υψηλάντη και υπό την αρχιστρατηγία του Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη. Η Ιστορία όμως, κατά «δικαίαν κρίσιν», αναγνώρισε ευθύς εξ αρχής τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη ως την κορυφαία ηγετική προσωπικότητα της Άλωσης της Τριπολιτσάς.

Γ. Σήμερα το χρέος μας, ως Ελλήνων, έναντι των Αγωνιστών της Εθνεγερσίας και του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη πρέπει να επικεντρώνεται στο να τιμούμε εμπράκτως την Ιερή Μνήμη τους αφενός συνάγοντας, με βάση το παράδειγμά τους, τα αναγκαία διδάγματα για το δικό μας Εθνικό Χρέος, όταν το απαιτεί η σωτηρία της Πατρίδας. Και, αφετέρου, υπερασπιζόμενοι την ιστορική αλήθεια για την κατάληψη και την απελευθέρωση της Τριπολιτσάς, περαιτέρω δε ακυρώνοντας αδιαλείπτως την παραχάραξη της Ιστορίας, την οποία ακόμη και στις μέρες μας -ίσως με μεγαλύτερο θράσος και μεγαλύτερη ένταση- επιδιώκει η Τουρκία.

Προς αυτή την κατεύθυνση είναι ανάγκη να προστεθούν και τα εξής:

1. Η ιστορική αλήθεια επιβάλλει να αποδεχθούμε ότι κατά τις πολεμικές επιχειρήσεις για την κατάληψη και την απελευθέρωση της Τριπολιτσάς χύθηκε πολύ αίμα. Η στάση ορισμένων από τους πολιορκητές της Τριπολιτσάς -στάση κατά την οποία, δυστυχώς, επικράτησαν καθ' υπερβολή και τα συναισθήματα των καταπιεσμένων κάτω από το κυκλώπειο βάρος της σκλαβιάς τεσσάρων αιώνων- δεν έχει καμία σχέση με την νοοτροπία και το μέτρο ευθύνης που το Έθνος των Ελλήνων έχει επιδείξει, δίχως εξαίρεση, σε ανάλογες περιπτώσεις. Πρέπει όμως στο σημείο τούτο να επισημανθούν και τα ακόλουθα, τα οποία η πλευρά της Τουρκίας θέλει, για τους δικούς της ανομολόγητους σκοπούς, να αγνοεί:

α) Πρώτον, εκείνοι που ηγήθηκαν κατά τη μάχη για την κατάληψη και την απελευθέρωση της Τριπολιτσάς, με πρώτο τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη, όχι μόνο δεν επικρότησαν τις ακρότητες και την αιματοχυσία αλλά έκαναν τα πάντα για να την αποφύγουν.

β) Δεύτερον, και προς επίρρωση αυτού του γεγονότος, πρέπει να υπενθυμίζουμε ότι ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης αλλά και άλλοι Οπλαρχηγοί ζήτησαν -ακριβώς για να αποφευχθούν οι αιματηρές υπερβολές- επανειλημμένως από τους πολιορκούμενους οθωμανούς να παραδοθούν ειρηνικά, εγγυώμενοι την ασφάλειά τους. Όμως οι οθωμανοί όχι μόνον απέρριψαν κάθε τέτοια πρόταση, αλλά και οι απαντήσεις τους προς την Ελληνική πλευρά ήταν, το λιγότερο, ιταμές και προκλητικές. Επομένως, η τακτική αυτή των οθωμανών δεν μπορεί να μην προσθέτει το δικό της βάρος στην ζυγαριά της Ιστορίας σε ό,τι αφορά τα γεγονότα της εποχής εκείνης.

2. Αυτό όμως το οποίο εμείς, οι Έλληνες, οφείλουμε να αντιτάσσουμε όχι μόνο προς την Τουρκία αλλά και προς όλους εκείνους, διεθνώς -ευτυχώς λίγους βεβαίως- οι οποίοι συμμαρίζονται τις θέσεις της, είναι πως αποτελεί τουλάχιστον πρόκληση απέναντι στην Ελλάδα αλλά και, κυρίως, απέναντι στην ίδια την Ιστορία να επιχειρούν την εξίσωση της αιματοχυσίας κατά την Μάχη της Άλωσης της Τριπολιτσάς με τα επί αιώνες στυγερά εγκλήματα της Τουρκίας εις βάρος των Ελλήνων, και όχι μόνο.

α) Πριν από όλα η Τουρκία οφείλει να θυμάται τους ποταμούς αίματος των Ελλήνων κατά τους τέσσερις αιώνες σκλαβιάς, αρχής γενομένης από την ανελέητη σφαγή κατά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης. Αναφέρομαι εδώ, εν είδει παραδείγματος και μόνο, στις παρατηρήσεις και διαπιστώσεις του Γάλλου περιηγητή της εποχής εκείνης Jean-François-Maxime Raybaud -που κάθε άλλο παρά ευνοϊκά είχε κρίνει αρχικώς την στάση των Ελλήνων κατά την Άλωση της Τριπολιτσάς- στο βιβλίο του «Memoires sur la Grèce» (Paris, 1824, σελ. XIII-XIV) για τα ιστορικά γεγονότα της 23ης Σεπτεμβρίου του 1821. Μεταξύ άλλων, ο Raybaud αναφέρει στο εν λόγω βιβλίο του: «Η Ελλάδα δεν μπορούσε να βγει από την άβυσσο, στην οποία είχε βυθισθεί εξαιτίας της πολύχρονης δουλείας, ούτε με συμβιβασμούς, ούτε με θαύματα, αλλά με πολύ θάρρος».

β) Ολοκληρώνοντας τον σύντομο αυτόν απολογισμό για τα ιστορικά δεδομένα που αφορούν την κατάληψη και την απελευθέρωση της Τριπολιτσάς, είναι επιβεβλημένο να τονισθούν και τα εξής ως προς το απύθμενο θράσος των ηγεσιών της Τουρκίας να επιχειρούν αδιανόητους συμψηφισμούς μεταξύ των δικών τους βάρβαρων εγκλημάτων εις βάρος του Έθνους των Ελλήνων και της αιματοχυσίας κατά την Μάχη της Άλωσης της Τριπολιτσάς: Τίποτα, και με κανένα τρόπο, δεν μπορεί να ξεπλύνει στην διαδρομή της Ιστορίας τα εγκλήματα και την βαρβαρότητά τους όχι μόνο κατά τους τέσσερις αιώνες σκλαβιάς, αλλά και μετά την ίδρυση του Νεότερου Ελληνικού Κράτους. Ειδικότερα, τίποτα δεν μπορεί να αποσιωπήσει το ποια είναι η πραγματική Τουρκία με αποκλειστική ευθύνη των κατά καιρούς ηγεσιών της. Εκείνων, που με δικούς τους σχεδιασμούς και δικές τους εντολές διέπραξαν, κτηνωδώς, τις Γενοκτονίες των Ελλήνων του Πόντου και των Ελλήνων της Μικράς Ασίας, στις αρχές του 20ού αιώνα, καθώς και τον αποδεκατισμό, κυριολεκτικώς, της πάλαι ποτέ κραταιάς Ελληνικής Εθνικής Μειονότητας στην Κωνσταντινούπολη, ιδίως μεταξύ 1955-1965. Κατά τούτο είναι παραπάνω από επιβεβλημένο το χρέος μας, ως Ελλήνων, να κάνουμε τα πάντα προκειμένου οι Γενοκτονίες αυτές να αναγνωρισθούν πέραν της Ελλάδας και διεθνώς, πρωτίστως δε εντός της Ευρωπαϊκής μας Οικογένειας, της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

II. Η Μάχη στα Δερβενάκια

Αν η κατάληψη και απελευθέρωση της Τριπολιτσάς διασφάλισε, όπως επεξηγήθηκε προηγουμένως, την εμπέδωση της Επανάστασης του 1821, η Μάχη στα Δερβενάκια αναζωπύρωσε την φλόγα της, η οποία κινδύνευε να σβήσει όταν οι οθωμανοί είχαν πάρει την απόφαση, με ισχυρό και καλά οργανωμένο στράτευμα, να εξαλείψουν το πολύτιμο κεκτημένο της εδραίωσης του Αγώνα για την Ανεξαρτησία στο μεγαλύτερο μέρος της Πελοποννήσου. Και, καθώς ήδη επισημάνθηκε ακροθιγώς, ήταν η Μάχη στα Δερβενάκια, η οποία επέτρεψε στον «Γέρο του Μοριά» να εφαρμόσει στην πράξη και τις δύο συνιστώσες της στρατιωτικής-πολεμικής του ιδιοφυΐας, ήτοι εκείνη της πολιορκίας και εκείνη του κλεφτοπολέμου.

Α. Περί τα μέσα του 1822, και μπροστά στον ορατό κίνδυνο περαιτέρω εξάπλωσης της Επανάστασης του 1821 ύστερα από την κατάληψη και την απελευθέρωση της Τριπολιτσάς, η Υψηλή Πύλη αποφάσισε να βάλει οριστικό τέλος στην Εθνεγερσία των Ελλήνων. Για την επίτευξη αυτού του στόχου ανατέθηκε στον Μαχμούτ Πασά Δράμαλη η αποστολή ανακατάληψης όλων των εδαφών της Πελοποννήσου, τα οποία είχαν κατορθώσει να απελευθερώσουν και να κρατούν υπό τον έλεγχό τους οι αγωνιζόμενοι Έλληνες. Το, εξαιρετικά μεγάλο για τα δεδομένα της εποχής –και μάλιστα σε σύγκριση με το προδήλως υποδεέστερο αριθμητικώς έμψυχο δυναμικό

των Ελλήνων- στράτευμα του Δράμαλη αποτελούσαν 23.000, περίπου, πολύ καλά οπλισμένοι μαχητές, τους οποίους επικουρούσε ένα σώμα 7.000 βοηθητικών οθωμανών, κυρίως για την συντήρησή τους, για τον ανεφοδιασμό τους και για την εκτέλεση άλλων δευτερευουσών εργασιών.

1. Στις αρχές Ιουλίου του 1822 το στράτευμα του Δράμαλη επέδραμε στην Πελοπόννησο από την περιοχή της Κορινθίας. Αρχικώς κατέλαβε, αμαχητί, τον Ακροκόρινθο και στην συνέχεια εισέβαλε στην Αργολική πεδιάδα. Την 13η Ιουλίου του 1822 κατέλαβε την πόλη του Άργους και στην συνέχεια άρχισε να πολιορκεί το Κάστρο της, το οποίο υπερασπιζόταν ένα ολιγάριθμο -πλην όμως γενναίως μαχόμενο- απόσπασμα Ελλήνων μαχητών. Ο Δράμαλης ακολούθησε αυτή την επιθετική τακτική στηριζόμενος, υπεροπτικώς, στην στρατιωτική του υπεροχή και υποτιμώντας πλήρως τις Ελληνικές δυνάμεις, δίχως να υπολογίσει επίσης και δύο θεμελιώδεις, στρατηγικώς, παραμέτρους: Από την μία πλευρά την εδαφική ιδιομορφία της Αργολικής πεδιάδας, η οποία ήταν οιονείπερίκλειστη εξαιτίας των γύρω ορεινών όγκων και, επομένως, ευάλωτη στον αποκλεισμό της. Και, από την άλλη πλευρά, το γεγονός ότι όλη την άνοιξη του 1822 ελάχιστες βροχές είχαν πέσει στην περιοχή, έτσι δε και το νερό σπάνιζε και η παραγωγή αγαθών ήταν δραματικά μειωμένα. Επιπροσθέτως, εκείνο το καλοκαίρι έως και τον Ιούλιο ήταν ασυνήθιστα θερμό.

2. Ο επικεφαλής των Ελλήνων απέναντι στο στράτευμα του Δράμαλη Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, με βάση αυτά τα δεδομένα, αντιλήφθηκε αμέσως ότι θα ήταν μάταιο και καταστροφικό να επιχειρήσει ευθεία στρατιωτική αντιπαράθεση.

α) Και αποφάσισε να αξιοποιήσει αρχικώς την πρώτη από τις κατά τα προεκτεθέντα δύο συνιστώσες της στρατιωτικής -πολεμικής του ιδιοφυΐας, εκείνη μίας μορφής πολιορκίας, στην πραγματικότητα δε ασφυκτικού αποκλεισμού του στρατεύματος του Δράμαλη. Πολλώ μάλλον όταν προς αυτή την κατεύθυνση συνέτειναν ευθέως και όλες οι δυσχερείς για τον εχθρό συνθήκες που επισημάνθηκαν προηγουμένως, στις οποίες είχε αρχίσει να προστίθεται και το πλεονέκτημα για τους Έλληνες ότι ο Δράμαλης έχανε πολύτιμο χρόνο και καθυστερούσε αναλόγως προσπαθώντας να καταλάβει το Κάστρο του Άργους. Κάστρο, το οποίο υπερασπιζόνταν ακόμη με αποτελεσματικότητα οι λίγοι Έλληνες μαχητές που είχαν οχυρωθεί εντός αυτού.

β) Για να επιτύχει πιο αποτελεσματικά τον πολιορκητικό στόχο του ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης άρχισε να καίει, με καταδρομικές κινήσεις των Ελλήνων μαχητών, ό,τι απέμενε από τα σπαρτά και την εν γένει γεωργική παραγωγή στον Αργολικό κάμπο και σε συνορεύουσες με αυτόν περιοχές. Ταυτοχρόνως, οργάνωσε τον αποκλεισμό του στρατεύματος του Δράμαλη στην περιοχή της Πόλης του Άργους, το οποίο έτσι οδηγήθηκε σε πραγματική λιμοκτονία λόγω ελλιπέστατου

ανεφοδιασμού και σταδιακής ελαχιστοποίησης των αποθεμάτων νερού. Το όλο πολιορκητικό σχέδιο του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη ολοκλήρωσε και πάλι η διορατικότητά του, η οποία τον οδήγησε να αντιληφθεί ότι έπρεπε να αποκλείσει την διαφυγή του στρατεύματος του Δράμαλη προς την υπόλοιπη Αργολίδα και προς την Αρκαδία. Και, περαιτέρω, να τον αναγκάσει κατ' αυτόν τον τρόπο να επιλέξει ως μόνη διέξοδο διαφυγής την επιστροφή στην Κόρινθο. Διέξοδο, την οποία ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης κατέστησε ανέφικτη μέσω της οργανωμένης - κατ' ουσία με μεθόδους κλεφτοπολέμου- πολεμικής υπεράσπισης των Στενών των Δερβενακίων, της μόνης διόδου φυγής προς την Κόρινθο.

γ) Μέσα σε αυτό το πλαίσιο φραγής της πορείας του στρατεύματος του Δράμαλη προς την λοιπή Αργολίδα και προς την Αρκαδία, κατ' εντολή του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη ο Πλαπούτας, με 800 περίπου άνδρες, ανέλαβε στο Σχινοχώρι την φύλαξη της βορειοδυτικής πλευράς της Αργολίδας. Ενώ οι Νικηταράς και Παπαφλέσσας, επίσης με 800 περίπου άνδρες, ανέλαβαν στο Στεφάνι και στο Αγιονόρι, αντιστοίχως, την φύλαξη της διάβασης προς την Κορινθία μέσω της Κλένιας.

Β. Το νέο στρατήγημά του-μετά από εκείνο που οδήγησε στην κατάληψη και στην απελευθέρωση της Τριπολιτσάς- έδειξε πώς και γιατί οι προβλέψεις του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη επιβεβαιώθηκαν στην πράξη και οδήγησαν το οθωμανικό στράτευμα στην παγίδα της αναγκαστικής οπισθοχώρησης.

1. Ο Δράμαλης, έχοντας επιπλέον χάσει ένα, έστω και όχι καθοριστικής σημασίας, μέρος από το στράτευμά του λόγω των κακουχιών κατά την παραμονή στο Άργος - παραμονή την οποία, κατά τα όσα διευκρινίσθηκαν, επιμήκυνε ασκόπως η πολιορκία του Κάστρου του Άργους- αναγκάστηκε να αρχίσει την υποχώρηση προς την Κόρινθο και να περάσει, αναποδράστως, από τα Στενά των Δερβενακίων. Εκεί όμως, όπως το είχε σχεδιάσει επιμελώς, τον περίμενε ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης με τους άνδρες του, στους οποίους την κρίσιμη ώρα προστέθηκαν τόσο οι πολιορκούμενοι στο Κάστρο του Άργους -οι οποίοι στο μεταξύ είχαν καταφέρει να διαφύγουν από τους πολιορκητές τους οθωμανούς- όσο και τα στρατιωτικά αποσπάσματα των Πλαπούτα, Νικηταρά και Παπαφλέσσα που δεν ήταν ανάγκη πια να φυλάσσουν τις, κατά τ' ανωτέρω, τοποθεσίες προς την Αργολίδα και προς την Αρκαδία και άλλα, πλην των Στενών των Δερβενακίων, περάσματα.

2. Υπό τις συνθήκες αυτές στα Στενά των Δερβενακίων διεξήχθη, την 26η Ιουλίου του 1822, η εμβληματική εκείνη μάχη, η Μάχη των Δερβενακίων, η οποία αποσόβησε τον κίνδυνο καταστολής, εκ μέρους του οθωμανικού στρατεύματος, της Εθνεγερσίας.

α) Στα Στενά των Δερβενακίων, και με δεδομένο το ότι οι Έλληνες

-συνολικώς λιγότεροι από 3.000- είχαν να αντιμετωπίσουν έναν πολύ υπέρτερο αριθμητικώς και καλά εξοπλισμένο αντίπαλο, ακολούθησαν κατά βάση, πάντοτε κατά το στρατήγημα του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη όπως επεξηγήθηκε, την τακτική του κλεφτοπολέμου. Όσο ο Δράμαλης με το στράτευμά του, κινούμενος προς την Κόρινθο, έμπαινε στα Στενά των Δερβενακίων, τόσο οι Έλληνες πολεμιστές από την μία πλευρά του έκοβαν κάθε δίοδο νέας υποχώρησης προς την Αργολική πεδιάδα. Και, από την άλλη πλευρά, επετίθεντο ξαφνικά ταμπουρωμένοι στις γύρω πλαγιές αποδεκατίζοντας συστηματικά το εχθρικό στράτευμα.

β) Η Μάχη των Δερβενακίων εξελίχθηκε για τον Δράμαλη και το στράτευμά του σε πανωλεθρία, με τουλάχιστον 3.000 νεκρούς και τραυματίες, και έμεινε στην Ιστορία ως «η σφαγή του Δράμαλη». Οι απώλειες των Ελλήνων ανήλθαν στους 200 νεκρούς. Ο Δράμαλης υποχώρησε ατάκτως προς την Τίρυνθα. Η τελική ουσιαστική καταστροφή του στρατού του συντελέστηκε λίγες μέρες αργότερα, την 28η Ιουλίου του 1822, κατά την Μάχη στο Αγιονόρι. Ο Δράμαλης πέθανε τον Οκτώβριο του ίδιου έτους κατά μία εκδοχή από μαρασμό, εξαιτίας της ταπεινωτικής ήττας του, ενώ κατά άλλη από τον τύφο που μάλιστα το στράτευμά του. Ο συνδυασμός των δύο αυτών εκδοχών είναι όμως εκείνος, ο οποίος ίσως αποδίδει πιο πιστά την ιστορική πραγματικότητα.

Επίλογος

Τα όσα εκτέθηκαν για τον «Εθνεγέρτη» Θεόδωρο Κολοκοτρώνη, τον «Γέρο του Μοριά», είναι ιστορικές παρακαταθήκες που τις θεμελιώνουν αμάχητα πια τεκμήρια. Εκτιμώντας την σημερινή συγκυρία οφείλουμε όμως να δεχθούμε πως η προσωπικότητα και η προσφορά του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη δεν είναι μόνον ιστορική κιβωτός του παρελθόντος. Πρέπει να μένει εσαεί, και ιδίως για τις γενιές που έρχονται, δείκτης πορείας του μέλλοντός μας. Παράδειγμα προς μίμηση για την πορεία του Έθνους των Ελλήνων μέσα στον χρόνο, κυρίως όταν οι συνθήκες που επικρατούν, όπως προεχόντως οι σημερινές, δεν επιτρέπουν εφησυχασμό αλλά μας προτρέπουν επιτακτικώς σε μία υπεύθυνη εγρήγορση. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο το αξεπέραστο ιστορικό υπόδειγμα του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη αναφορικά με το Εθνικό μας Χρέος για την υπεράσπιση της Πατρίδας -άρα και όλων, ανεξαιρέτως, των Εθνικών μας Θεμάτων και των Εθνικών μας Δικαίων- πρέπει να μας υπενθυμίζει και τούτο: Για εμάς, τους Έλληνες, η Εθνεγεργία, η οποία είναι πάντα ζωντανό ιστορικό ορόσημο και όχι μία απλή επέτειος, συνεχίζεται και θα συνεχίζεται όσο οι ηγεσίες της Τουρκίας κάνουν ακόμη επίδειξη της διαχρονικής τους βαρβαρότητας στην Μαρτυρική Κύπρο. Με άλλες λέξεις εμείς, οι Έλληνες, οφείλουμε να καταθέσουμε στην Ιερή Μνήμη των

Προγόνων μας Αγωνιστών της Επανάστασης του 1821 την ανυποχώρητη δέσμευσή μας ότι θα αγωνισθούμε, έως το τέλος, ώστε να απελευθερωθεί και η τελευταία σπιθαμή του εδάφους της Κυπριακής Γης από τον τουρκικό ζυγό. Αλλά και ότι θα αγωνισθούμε, επιπροσθέτως, έως το τέλος προκειμένου τόσο η Διεθνής Κοινότητα όσο και, κατ' εξοχήν, η Ευρωπαϊκή Ένωση να αναλάβουν, στο ακέραιο, τις δικές τους ευθύνες, παύοντας να ανέχονται απαθείς την τουρκική κατοχή στην Κύπρο. Κατοχή, η οποία πέραν των άλλων πλήττει καιρίως και το κύρος της Διεθνούς και της Ευρωπαϊκής Νομιμότητας, εν τέλει δε τον ίδιο τον Πολιτισμό μας.”